

Матерњи језик - Српски (ћирилица)

ПРИМЕРАК ЗА УЧЕНИКА

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ
ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА
ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ЗАВРШНИ ИСПИТ НА КРАЈУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ТЕСТ

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ОБРАЗАЦ

ИМЕ, ИМЕ ЈЕДНОГ РОДИТЕЉА/ДРУГОГ ЗАКОНСКОГ ЗАСТУПНИКА, ПРЕЗИМЕ УЧЕНИКА

ИДЕНТИФИКАЦИОНИ БРОЈ УЧЕНИКА

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ОСНОВНА ШКОЛА _____
МЕСТО _____
ОПШТИНА _____

ПОТПИС ДЕЖУРНОГ НАСТАВНИКА

Резултати се могу погледати на порталу **Моја средња школа**: <https://mojasrednjaskola.gov.rs> уносом јединственог идентификационог броја ученика (десетоцифрена шифра ученика). Ради преузимања скенираног теста у пдф формату, у делу где су доступни резултати завршног испита, неопходно је унети јединствену шифру теста.

Јединствена шифра теста: 221202511501

Уколико родитељ / други законски заступник има налог на порталу **Мој есДневник** или има налог на **Порталу за електронску идентификацију eID.gov.rs**, којим приступа порталу **Мој есДневник**, тада, осим увида у резултате завршног испита, на порталу **Моја средња школа** може искористити и неку од следећих електронских услуга: подношење приговора на резултате завршног испита, подношење електронске листе жеља и подношење електронске пријаве за упис у средњу школу.

УПУТСТВО ЗА РАД

- Тест садржи **20** задатака, које треба решити за **120** минута.
- Пиши читко, ћириличким словима, водећи рачуна да твоји одговори буду разумљиви, али и граматички и правописно исправни.
- Када решаваш задатке у којима се од тебе очекује да нешто допишеш, увек користи пуне називе; скраћенице нису дозвољене (нпр. треба писати *именица*, а не *им.*, или *локаџив*, а не *лок.* и слично).
- Попуни тест **плавом хемијском оловком** (током рада можеш да користиш графитну оловку и гумицу).
- Одговор који је написан само графитном, црном хемијском или „пиши-бриши“ оловком неће бити признат.
- У задацима са понуђеним одговорима неће бити признати преправљани одговори.
- У задацима са понуђеним одговорима у којима је само један одговор тачан, добијаш 0 бодова ако поред тачног одговора означиш и неки нетачан.
- Немој ништа уписивати на QR кодове ( ) који се налазе на свакој страни теста.
- Обрати пажњу на то да се задаци разликују по начину на који треба да даш одговор.

У неким задацима изабраћеш тачан одговор тако што ћеш обојити одговарајући кружић. У задацима у којима постоји више тачних одговора потребно је обојити више кружића. Води рачуна о томе да кружић мора бити обојен, јер ће само тако одговор бити признат.

ПРИМЕР ОБОЈЕНИХ КРУЖИЋА
У задатку са једним тачним одговором
Који је главни град Републике Србије? Обој кружић испред тачног одговора.
☐ Нови Сад
☒ Београд
☐ Ниш
☐ Крушевац
У задатку са више тачних одговора
Обој кружиће испред израза чији је збир 5.
☒ 2 + 3
☐ 1 + 2
☒ 4 + 1
☐ 2 + 4
☐ 3 + 5

- Ако завршиш раније, предај тест и тихо изађи.

Желимо ти много успеха на испиту!

ТЕСТ СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Прочитај текст *Како мајтерњи језик обликује мозак*, а затим уради задатке.

Језик настаје у различитим деловима мозга. Научници су доказали да су ти делови различито повезани у зависности од матерњег језика. Када неко слуша арапски, мора пазити да ли је неко изговорио „китаб“ (књига) или „катиб“ (писац)? Обе речи имају исти корен, *кџб*, а то је честа комбинација у арапском. За разлику од њега, неко коме је матерњи језик немачки мора да пази на структуру реченице: постоје глаголи чији се префикс изговара тек на крају реченице – тек тада реченице попримају значење које говорник жели да пренесе.

Арапски и немачки се знатно разликују. Научници су себи поставили питање да ли те разлике остављају траг и у мозгу говорника. Одговор су потражили на лајпцишком Институту за когнитивну науку и неуронауку „Макс Планк“.

Докторанткиња и главна ауторка пројеката Суеху Веи је у научном истраживању радила са 47 Арапа и Немаца. Те особе нису одрасле двојезично, па имају само један матерњи језик. Сви су врло слабо говорили енглески. Уз помоћ магнетне резонантне томографије (МРТ), која скенира мозак у високој резолуцији и показује везе између нервних влакана, научници су могли да установе који су делови мозга међусобно добро повезани.

„Резултат нас је веома изненадио, јер смо мислили да су место у мозгу где се језик прерађује и јачина повезаности између можданих региона независни од тога који је језик у питању“, каже научни сарадник на неуропсихологији Института и коаутор истраживања Алфред Анвандер.

Код људи који су говорили арапски као матерњи језик лева и десна половина мозга су биле јаче повезане. Исто тако, слепоочни режњеви су били јаче повезани са теменим. Ти делови мозга су надлежни за изговор и значење.

Код особа чији је матерњи језик немачки, научници су открили снажније везе у левој можданој хемисфери, која је надлежна за граматичку структуру реченице. Зато Немци могу да разумеју без тешкоћа и веома сложене реченице.

„Наше истраживање је донело нова сазнања о томе како се мозак прилагођава мисаоним задацима којима се бавимо. То значи да мрежа веза у мозгу зависи од особина матерњег језика“, каже Анвандер.

Истраживачки тим наглашава да те разлике нису ни преимућства ни недостаци: „Повезивање је једноставно друкчије, ни боље ни горе“, каже Анвандер.

Научници мисле да би ова сазнања могла да помогну при лечењу последица можданог удара, посебно нарушавања способности говора. За људе који говоре различитим језицима могу се развити различите терапије ако се зна да је центар за обраду језика другачије организован.

„Осим тога, биће веома занимљиво када се истраживање прошири на друге језике“, каже Анвандер.

У другом истраживању су у Институту упоређивали немачки, енглески и кинески. Још увек се чека на резултате.

Други корак актуелног истраживања донеће анализу тога шта се збива у мозгу када немачки учи особа која говори арапски као матерњи језик. Анвандер сматра да ће бити веома занимљиво установити и промене мреже веза у мозгу које настају приликом учења другог језика.

Сазнања би, напослетку, могла да послуже олакшавању учења страних језика. Ипак, научници кажу да је за тако нешто потребно још много истраживања и да се неће ускоро појавити скенер мозга који би израчунао како да појединац најлакше савлада други језик. До тада ће људи учити стране језике као и до сада.

1. Ко су били испитаници у истраживању који се описују у наведеном тексту?

Обој кружић испред тачног одговора.

- Арапи и Енглези   Арапи и Немци   Арапи и Кинези   само Арапи

2. Обој **кружиће** испред тврдњи садржаних у тексту *Како мајтерњи језик обликује мозак*.

- Говорници са немачког говорног подручја брже и боље усвајају стране језике.
- За граматичку структуру реченице одговорна је лева мождана хемисфера.
- Особине матерњег језика говорника утичу на мреже веза у мозгу.
- Последице можданог удара на говор могуће је излечити учењем арапског језика.
- Пре истраживања веровало се да различити језици активирају различите области мозга.
- Научници још не знају које све промене у мозгу изазива учење другог језика.

3. Обој **кружиће** испод **именица** у наведеној реченици.

Сви ти људи су врло слабо говорили енглески језик.

-

4. Одреди **службу (функцију)** подвученог дела реченице.

Немци без тешкоћа разумеју веома сложене реченице.

Обој кружић испред тачног одговора.

- субјекат
- предикат
- прави објекат
- прилошка одредба

5. У следећој реченици употребљен је придев *кинески*, који је настао од именице *Кинез* и наставка (суфикса) *-ски*. На основу ових података, одреди које две **гласовне промене** су извршене у подвученој речи.

У другом истраживању су на Институту упоређивали немачки, енглески и кинески.

Обој **кружиће** испред тачних одговора.

- једначење сугласника по месту изговора
- губљење сугласника
- непостојано *a*
- једначење сугласника по звучности
- сибиларизација

6. Обој кружић испред назива **подврсте** подвучене **речи** у наведеној реченици.

Научници су себи поставили питање да ли те разлике остављају траг и у мозгу говорника.

- лична заменица
- неодређена заменица
- присвојна заменица
- показна заменица
- општа заменица

7. Одреди **облик** подвученог **глагола**.

Мозак се прилагођава мисаоним задацима којима се бавимо.

1. Назив глаголског облика: _____
2. Лице: _____
3. Граматички број: _____

8. Одреди **врсту** подвучене **зависне реченице** у наведеном примеру.

Неће се скоро појавити скенер мозга који би олакшао учење страних језика.

Зависна реченица: _____

9. Одреди **значење** подвученог **падежног облика**.

Анализирајући резултат заједно са сарадницима, докторанткиња је била изненађена исходом.

Значење: _____

10. Прочитај одломак из романа *Мали Принц* Антоана де Сент Егзиперија. Обрати пажњу на **значење** подвучене **речи**.

Мали Принц оде да поново види руже.

– Ви уопште не личите на моју ружу, ви још ништа не значите – рече им он. – Нико вас није припитомио и ви нисте никога припитомиле. Ви сте као што је била моја лисица. Била је то обична лисица слична стотинама хиљада других лисица. Али ја сам од ње направио свог пријатеља и она је сада јединствена на свету.

Руже су се осећале нелагодно.

Обој кружић испред значења речи **нелагодно**.

- недужно
- немоћно
- несигурно
- непријатно
- несхваћено

11. Ко је био сарадник Вука Караџића на изради другог издања *Српског рјечника*?

Обој кружић испред тачног одговора.

- Доситеј Обрадовић
- Ђура Даничић
- Саво Мркаљ
- Бранко Радичевић

12. Обој **кружиће** испод речи у наведеној реченици које треба писати **великим почетним словом**.

Планина црни врх налази се у источном делу србије, између сливова мораве и црног тимока.

-

13. Обој кружић испред реченице која је написана у складу са правописним правилима о **спојеном и одвојеном писању** речи.

- Неће мо брзоплето доносити важне одлуке.
- Кад размислите, знаће те шта је добро урадити.
- Ићи ће сви добитници на наградно путовање.
- Постићиће добре резултате сви који су учили.

14. Обој **кружиће** испред реченица у којима је запета употребљена тамо где је то неопходно.

- Ако ми даш, довољно времена све ћу стићи.
- Нећу ти то допустити, добри, мој пријатељу!
- Упознаћу те са Миланом, нашим комшијом.
- По свему судећи, ништа ми нисмо разумели.
- Сви су они добри мој сине, док их хвалиш.

15. Обој кружић испред имена књижевника на којег се односе наведени биографски подаци.

Рођен је у Мокрину 1932. године. Поред књижевности, бавио се сликарством, новинарством и филмом. Његово најпознатије дело представља збирка песама *Плави чујерак*.

- Добрица Ерић
- Љубивоје Ршумовић
- Мирослав Антић
- Васко Попа

16. Прочитај одломак из романа *Орлови рано леће* Бранка Ћопића.
Који **облик казивања** уочаваш у подвученом делу текста?

За малу дружину сад је настао најзанимљивији посао: уређивање логора Тепсије.

На приједлог Лазара Мачка најприје се приступило изградњи колибе. Иде касна јесен, кише, вјетрови, како ћеш да сједиш само под буквом, па макар она била не знам како граната и густа. Тек су почели да планирају гдје ће смјештати грађевину, кад се Николица нешто присјети:

- А камо кућица за моју Жују? Зар она, сирота, да чечи на киши?!

- Тако је! – сложи се Јованче. – Она ће нам преко ноћи чувати логор, кад ми одемо својим кућама. Слажеш ли се, Николице?

Малишан забринуто погледа кују, па логор, па Јованче, па опет кују и одврати тешка срца:

- Па нек остане.

Обој кружић испред тачног одговора.

- приповедање
- описивање
- монолог
- дијалог

17. Прочитај стихове из песме *Рајар* Вељка Петровића, па одреди основни мотив.

Жуљаве руке одмара на плугу.
Дубоко дише, и као да дремље.
А ветар, ћухом пробуђене земље
надојен, тресе седу влас му дугу.

Пред ногама му полегле, спокојне,
богате бразде, и како их гледа,
ко своја добра и марљива чеда,
безмерна нежност облива му знојне

боре, у мучној борби узоране.
Он воли земљу ту, на којој стоји,
напорним радом, знојем што је гноји,
на којој своје он тавори дане.

Обој кружић испред тачног одговора.

☐ мотив узалудног посла	☐ мотив сурове природе
☐ мотив породичне слоге	☐ мотив напорног рада

18. Обој **кружиће** испред назива **стилских фигура** које уочаваш у подвученим стиховима из народне епске песме *Смрћ војводе Пријезде*.

Честе књиге иду за књигама:
Од кога ли, коме ли долазе?
Од Мехмеда, од цара Турскога,
А долазе до Сталаћа града,
До Пријезде, војводе сталаћка:
„О Пријезда, војводо сталаћка!
Пошљи мени до три добра твоја:
Прво добро, сабљу навајлију,
Која сече дрвље и камење,
Дрво, камен и студено гвожђе;
Друго добро, Ждрала коња твога,
Који коњиц може прелетити
Засобице и по два бедема;
Треће добро, твоју љубу верну.

- поређење
- хипербола
- градација
- контраст
- оноματοпеја

19 Прочитај одломак из комедије Јована Стерије Поповића *Покондирена тиква*, па одговори на захтев испод текста.

ФЕМА: Једанпут засвагда, ја нећу да си ми таква као што си досада била. Какве су ти те руке, какав ти је образ испуцан и изгрђен, канда си од најгоре паорске фамилије. Опет ти кажем, девојко, ја хоћу ноблес у мојој кући.

ЕВИЦА: Али забога, мајко, није ли ме и покојни отац учио да није срамота радити?

ФЕМА: Шта твој отац, он је био, да ти кажем, простак, није разумевао ни шта је шпанцир ни шта је журнал. Зато је бог створио пединтере да они раде, а ми да држимо у једној руци звонце, а у другој лепезу.

ЕВИЦА: Ја сам и код ује радила.

ФЕМА: Твој уја... Јес чула, како те није срамота тако што говорити! Какав уја? Немаш ти никаквог од рода чизмара.

ЕВИЦА: Зар он није ваш брат?

ФЕМА: Девојко, ти ваљда ниси сасвим изгубила мозак. Ни толико не можеш да расудиш да он мој брат бити не може. Ко је још видео да ја овако у бело обучена пођем с њиме издртим и јадним, црне му се руке, никаква резона не зна ... видиш, и сама се од њега гадиш.

ЕВИЦА: Није тако, мајко.

ФЕМА: Каква мајка, ваљда ми није седамдесет лета! Зар ти ниси чула да кћери кажу својој матери мамица?

ЕВИЦА: Али кад сам се тако научила.

ФЕМА: То те је научио тај твој уја и други њему подобни, но ја теби кажем, девојко, учи се по моди говорити ако мислиш да останеш моја кћи. [...]

ЕВИЦА: А зашто ми је бог дао руке?

ФЕМА: Видиш да си мућурла: да се белиш, да се китиш, да чешаљ намешташ како ти је воља, зато је бог ноблесима руке дао, а не да вуку плуг (*гува у џрсџе*). Не знам, не знам, не знам како ћу те воспитати: француски не знаш, не знаш правити компламенте, а колика си; сад те морам од азбуке репарирати.

ЕВИЦА: О, мајко, сад је доцкан.

ФЕМА: Ја знам, ал' ко би смео споменути док ти је отац био жив? Он друго није знао него да тече, да седи код куће, као баба, не марећи ни шта је то пукет ни шта је кокет. Ево, новаца је оставио доста, али шта то помаже кад је оставио после себе краву. Бог зна шта би од мене било да нисам од природе на господство створена. Но још није доцкан, моја лепа Евицкен, само се ти на мене угледај, па се можеш још колико-толико поправити.

ЕВИЦА: (*Ах, боже, шта ће још од мене бити?*) [...]

МИТАР: Девојко, шта је твојој матери?

ЕВИЦА: Ах, ујо, она канда није при свести, гледајте шта је урадила с кућом.

МИТАР: Ја видим промену, али не знам зашто; та ни шест недеља нема откад ти је отац умро.

ЕВИЦА: Она хоће да је код ње све као код највеће господе. Псује ме и грди што радим, него каже да се накитим па да седим.

МИТАР: О, слута једна, а је ли она седела док је отац био жив? Он се, бог да му душу прости, кињио и живот прекраћивао да вам што више прибави, а гледај ти сад ове, хоће да утамани кућу. А, другојаче ћу ја с њом почети!

ЕВИЦА: Грдила ме и ружила што сам била код вас и што сам радила. [...]

МИТАР: Шта, та покондирена тиква! А шта јој је отац и муж био, нису ли поштени мајстори били као и ја? Хајде ти са мном, па само нека дође по тебе, пребићу јој обадве ноге.

Обој **кружиће** испред тачних тврдњи које се односе на овај одломак.

- Евица се надмено односи према мајци и одбија да прихвати њене савете како да постане угледна дама.
- Митрова улога је да нагласи контраст између Феминог понашања – представе коју има о себи и стварности.
- Дидаскалије (ремарке) у одломку у функцији су описа физичког изгледа и карактерних особина јунака.
- Фема представља типичан лик мајке која своју ћерку жели да васпита у духу патријархалних вредности и традиције.
- Комика дела је заснована на језичко-стилским поступцима – иронији и погрешној употреби страних речи.

20. Прочитај одломак из романа *Мамац* Давида Албахарија, па одговори на захтев.

Сећам се да сам Доналду причао о својој породици. Рекао сам му да је мој отац био лекар, човек од науке и чињенице, знао је како тело функционише, који је најбољи положај плода у материци и где настају црвена и бела крвна зрнца; сестра је студирала математику и све је за њу била конкретна апстракција, све се могло, и звезде на небу и мрави у подземном мравињаку, изразити математичким једначинама са безброј грчких слова; ја сам у књижевности трагао за истом оном суровом логиком која архитекти омогућава да подиже кућу или механичару да склапа мотор; а опет смо сви покорно чекали да чујемо мајчин суд који се опирао свакој логици, или чињеници, или закону бројева. У кухињи је зими увек било топло, а лети свеже, и никако нисмо могли да разумемо како јој је то полазило за руком.

Доналда сам упознао одмах по доласку у Канаду, сасвим случајно, у једној књижари. Како се каже, иако је то крајња бесмислица – ништа, па ни ово, није случајно. Доналд је писац. Присетио се свог магнетфона док сам му, у ресторану на широком речном острву, претвореном у градски парк, причао о неуспешним настојањима да пронађем уређај на којем бих преслушао траке са мајчиним гласом. Причао сам му о тракама са мајчином исповешћу и рекао да верујем како се од тога може направити књига. Говорио ми је како је писац филтер на апарату за прављење кафе и мора, управо као филтер, да задржи непотребан талог а да пропусти само сок, течност, текућину која је суштина. Ако писац објашњава, онда остаје у талогу, не успева да савлада папир. Казао сам му да би му моја мајка рекла да пијење кафе са талогом означава спајање свих временских сегмената, односно да онај ко пије кафу без талог постоји само у садашњости. Доналд је, када сам му то саопштио, само одмахнуо руком, нагласивши да у томе налази још један доказ за нашу опседнутост историјом. Касније је, кроз разговор, он своју мајку поредио са кишобраном, говорио је да никада ни кап кише није овлажила његову косу. Тада сам помислио да никада нећу моћи да говорим као Доналд, никада нећу успети да повежем речи на тај начин, тако да две речи творе трећу, неизречену.

Обој **кружиће** испред одговарајућих тумачења која се односе на наведени одломак.

- Ретроспективним приповедањем оживљава се лик мајке у сећању приповедача, посебно њено супротстављање општеприхваћеним истинама.
- Прича о приповедачевој и Доналдовој мајци говори о томе да обе кроз рационалан приступ животу усмеравају своју децу ка логичком погледу на свет.
- Метафоричним описом писца који је „филтер на апарату за прављење кафе“ Доналд сликовито износи своје мишљење о особинама доброг књижевника.
- Композиција одломка осликава складну структуру у којој приповедач хронолошки преноси своја сећања и уверљиво дочарава емоције.
- Мотив сећања на мајку у функцији је сликања безбрижног детињства у којем су сви чланови породице имали хармоничан поглед на свет.
- У одломку се указује на то да приповедачева мајка схвата време као динамичан процес који обухвата прошлост, садашњост и будућност.

ПРАЗНА СТРАНА

Матерњи језик - Српски (ћирилица)

ИНТЕРНО

ПРИМЕРАК ЗА ШКОЛУ

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ
ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА
ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ЗАЛЕПИТИ ИДЕНТИФИКАЦИОНУ
НАЛЕПНИЦУ

ЗАВРШНИ ИСПИТ НА КРАЈУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ТЕСТ

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ОБРАЗАЦ

ИМЕ, ИМЕ ЈЕДНОГ РОДИТЕЉА/ДРУГОГ ЗАКОНСКОГ ЗАСТУПНИКА, ПРЕЗИМЕ УЧЕНИКА

ИДЕНТИФИКАЦИОНИ БРОЈ УЧЕНИКА

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ОСНОВНА ШКОЛА _____

МЕСТО _____

ОПШТИНА _____

ПОТПИС ДЕЖУРНОГ НАСТАВНИКА

